

nált taneszközökből. Kifejtette, hogy a phonautografia a pädagogiának nem ellensége, hanem szolgálja akar lenni. Kiváló mértékben előkészíti pl. a tanítót az idegen nyelvű költemény hanglejtésének a visszaadására. Rámutatott a beszélőgép használatára a tanítás különböző fokain, úgy a magántanulásnál, a középiskolában s a felső tanintézetekben, megemlékezve különösen a genfi egyetemről, amely a beszélőgépet már 10 év óta használja.

Zlabek F. V. brünni főreáliskolai tanár a «Zeitschrift für das Realschulwesen XXXIII. évf. XII. füzetében a phonautográfiának a modern nyelvtanításnál való fontos szerepéről szólva a grammofonnak (lemez-beszélőgép), előnyt ad a fonográfval szemben (henger-beszélőgép). Az előbbi ugyanis, bár nem engedi meg az általunk eszközölt felvételeket, inkább megfelel a tanítás céljainak, mivel hosszabb dráma vagy operarészletek visszaadására is képes s felvételeiben nagyobb választékot nyújt.

Nálunk, tudtommal még nem tettek kísérletet a beszélőgépnek a modern nyelvtanítás céljaira való ilyen felhasználására. Kívánatos pedig, hogy e téren minél előbb megtörténjen a kezdeményező lépés. A magyar nyelvtanítás ügyét, nemzetiségi vidéken egy hatalmas léppéssel volna hivatva előbbrevinni ez az újítás. A grammofon-ipar bizonyára készséggel állítaná nálunk is cikkeit a tanügy szolgálatába s mindketten csak nyernének vele.

Barla-Szabó Titusz.

A németországi felsőbb leányiskolák az 1907/8. tanévben.

Nagy halom idei értesítő van előttem Németország minden részéből, amely értesítők változatos képekben mutatják be ezen gazdag kulturájú ország középiskolai nőnevelését. Lényegében az iskolák legnagyobb része alig tér el az 1894. máj. 31-én megjelent felsőbb leányiskolai szervezettől, az egyes államok keretén belül azonban gyakori a módosítás. Már az iskolák elnevezései is eltérők. Az átlag *Höhere Mädchenschule*, többször láthatjuk azonban az előkelőbb hangzású *Höhere Töchtertschule*-t s van *Mädchenlyceum* is, valószerűleg francia mintára «lycée de jeunes filles».

Az első lényeges dolog, ami szemünkbe ötlük, azon tény, hogy az iskolák legnagyobb része városi, tehát nem állami. Ilyesmi természetesen csak fejlett kulturális érzékű társadalomban lehetséges. Nálunk ugyan nem igen jutna eszébe a városoknak, hogy felsőbb leányiskolákat állítsanak s tartsanak fenn (dicséret az egy-két kivételnek), hisz még az elemi oktatást is az államra hárítják. Nálunk mindent az államtól várnak, politikai kortesszolgálatok fejében. S az

értesítők mindenütt kiemelik, örömmel hangoztatják azon nagy érdeklődést, amellyel a politikai és városi hatóságok az iskola iránt viselkednek, azon szeretetet és tiszteletet, amellyel a közönség az intézeteket övezi s azon fontos tényt, hogy a szülők nagyon sok helyen közösen munkálkodnak a tantestülettel, minden alkalmat felhasználván arra, hogy az iskola és a szülőház között minél erősebb, közvetlenebb legyen a kapcsolat. Erre szolgálnak első sorban az igazgatók, azután az osztályfőök fogadónapjai, melyek igen látogatottak, ugyanezre valók a gyakori kirándulások a szülőkkel együtt s végül az ú. n. *Elternabende*. A fogadónapok olyan látogatottak, hogy a folytonos felvilágítások nyújtása, bizalmas megbeszélések elég terhesek az igazgatókra, és ezt maguk hangoztatják, de örömmel teljesítik, mivel tapasztalják ezen intézmény nagy jelentőségét. Ugyancsak nagy számban vesznek részt a szülők a kirándulásokon.

Az *Elternabende* intézmény nálunk ismeretlen. Tisztán a tanulók szülői számára rendezett házi estélyek ezek, amelyeken a tanulók zene- és énekdarabokkal mulattatják a jelenlevőket s a testület tagjai bizalmasabban is elbeszélgethetnek a szülőkkel. Igen kedves estély a néhány nappal karácsony előtt minden iskolában megtartott karácsonyfa-estély. Bizonyára többet érnek az ilyen estélyek, mint a nálunk nem régiben nagyhangon hirdetett szülői értekezletek, amelyek szerencsésen befagytak.

Szembeötlő az is, hogy ezen országban, amelyben a nőmozgalom már olyan nagy mérveket öltött, az iskolák vezetői csekély kivétellel mind férfiak s a testületek fele, de legalább harmada rendszerint férfi-tanárokból áll. Éles ellentétet képez ezzel szemben a francia felsőbb leányiskola, amely teljesen nők kezében van. Igaz, hogy a francia leányoktatás nem áll még olyan fokon mint a német. Nálunk úgy látszik a két különböző irányt igyekeznek kiegyeztetni.

Az iskola beosztása a 3×3-as rendszer: 3 elemi, 3 alsó és 3 felső osztállyal, de mindenütt kifejlődött a 10-ik osztály is különböző nevek alatt s így az évfolyamok száma megfelel a mi 4 elemi és 6 felsőbb leányiskolai évfolyamainknak. Lényeges, hogy majdnem mindenütt van elemi iskola a felsőbb leányiskolával kapcsolatosan s vele szervei összefüggésben, aminek nagy jelentőségét felesleges hangsúlyoznunk. A tanítási év beosztása lényegesen eltér a mienktől. Az év két félévre oszlik, de az első félév nem szeptemberben, hanem husvét után kezdődik; a második pedig átlag október elején (Michaelis). A szünetek az ünnepek köré csoportosulnak, és egy-két hétre terjednek; olyan igazi nagy vakáció azonban, mint nálunk, egyáltalán nincs; van még rendszerint két hetes szünet októberben (őszi szünet) s 5—6 hetes nyári szünet aug.—szept.-ben

Az iskolák népessége igen változó, de átlag nagy látogatottságnak örvendenek, úgy hogy a tanítók száma rendszeren 4—500-ra tehető, de itt-ott 800-ra is felemelkedik s így a párhuzamos osztályok intézménye nagyon el van terjedve. Vannak olyan iskolák, amelyek valószínűségi kis birodalmat alkotnak, már csak tantestületüknél fogva is, mivel az osztályok zsúfoltsága nincs megengedve. Emelik a népességet a tanítóképzők is (Seminar), amelyek sok helyen bekapcsolódnak a felsőbb leányiskolába. Ezek szintén 3 évfolyamból állanak s a 10-ik osztály, illetve I. osztály elvégzése után lépnek oda be a tanulók. Itt megemlítem, hogy az osztályok számozása fordítottan halad mint nálunk, a legelső évfolyamnak van a legmagasabb száma.

Ami a tanítás anyagát illeti, az a *német nyelvnél* körülbelül ugyanaz, mint nálunk a magyarnál s az óraszám is megegyezik.

Az idegen nyelvnek tanítása azonban egészen más. Két idegen nyelv van ugyan a tantervbe felvéve, de egyiket legalább komolyan tanulják, nem mint nálunk, ahol két szék között a földre jutunk. Nálunk természetesen a francia és angol nyelvekről van szó. A franciát a 7 felsőbb leányiskolai osztályban heti 31 órában tanítják a következő elosztással: I—III. évfolyam heti 5 óra, IV—VII. heti 4 óra. Az angol nyelvet csak a felső tagozatban tanulják a IV—VII. évfolyamban heti 16 órában osztályonként heti 4 órában. A mi tantervünk szerint a németre jut heti 16 óra, a franciára heti 17 óra, összesen annyi, mint nálunk az egyik idegen nyelvre s a két felső osztályban nálunk 2—2 idegen nyelvi óra van mindkét nyelvből.

A *földrajz* tanítása sokkal intenzívebb, mert minden osztályban szerepel s nemcsak a politikai, hanem a kereskedelmi földrajzra is kiterjed, ami gyakorlati szempontból felette fontos.

A *történelem*, amelyhez a legfelsőbb osztályokban műtörténelem is járul, körülbelül ugyanazon keretekben mozog mint nálunk.

A *számítanra* is rendszerint több idő jut. Heti óra száma 19—21, míg nálunk 13. Algebrával keveset foglalkoznak, fő a gyakorlati számítan.

A *természettudományok* beosztása is más. Az alsó tagozatban természetrajzot, a felsőben vegytant és természettant tanulnak.

Tehát rendszeres természetrajz, mint nálunk az V. és VI. osztályban, nincs. Ehelyett többen foglalkoznak az egészséggtannal, ami nem külön tárgy s nem orvos tanítja, hanem tanár vagy tanítónő.

Az orvos tanításának nincs is értelme, részemről az egészséggtant mindig tanítónőre bízom, épúgy mint az V. és VI. osztályban a természetrajzot, amelynek keretében a nő sok felette fontos hygieniai útmutatást adhatna a fejlődés legfontosabb szakát élő leánygyermeknek.

A művészeti és ügyességi tárgyak tanterve nagyjában olyan mint a mienk. Megjegyzendő, hogy az énekre heti 2 óra jut. A szépirás két éven át heti 2 órában történik, ami nálunk is nagyon elkelne.

Lélektant és neveléstant egyáltalán nem tanulnak, ami nálunk tudvalevőleg heti 2 órában foglal helyet a VI. osztály tantervében. Csak egy intézetben láttam, hogy a természetrajzzal kapcsolatban egy kis pszichológia szerepel.

Egy iskolában láttam főzést, egyben gépirást. Érdekes a több intézetnél előforduló *Frauenschule*, amely a mi továbbképzőnknek felel meg, csak hogy itt elméletileg alig foglalkoztatják őket, hanem gyakorlatilag tanulják a gyermekápolást egy az iskolával kapcsolatos óvodában. Ilyesmi van Franciaországban is, de ott inkább humánus szempontból fogják fel a dolgot. A jómódú felsőbb osztályú leánytanulókat elviszik a szegény gyermekek részére felállított óvodákba, hogy ezzel a legnemesebb indulatokat, a könyörületet, a szegények szeretetét, az áldozatkészséget keltsék fel bennük s *Camille Sée*, a francia leánynevelés megalkotója, lelkesedve beszél róla, hogy ezen tanulók mily szívesen támogatják a szegény óvodás gyermekeket, megtakarítják zsebpénzüket s a legszükségesebbeket megvásárolják nekik, de ruhát is varrnak számukra.

Feltűnő elmaradottságra vall, hogy a büntetések között még mindig kísért a *bezárás*, ami nálunk már fiúiskolákban sem fordul elő. Különbösen a fegyelem általában jónak látszik. Persze a német *Gründlichkeit* sok helyen kirívó; így pl. az értesítőben ki van nyomatva, hogy X. vagy Y. tanítónő ekkor és akkor náthája miatt nem taníthatott. Valószínű, hogy megvan ennek a jó oldala is: az előadók nagy pontossága és lelkiismeretessége. A testületi tagok alig mulasztanak egész éven át, ami nagy nyereség az iskolára. Ugyancsak általános vonása az iskoláknak az erősen protestáns vallásos szellem. Alig látni értesítőt bibliai idézetek nélkül s a kenetteljes hang mindenütt kísért.

Mindenesetre érdekes egy-egy ilyen kirándulás, mert annál éleesebben látjuk saját iskoláink előnyeit, de a hátrányait is. Mert van ám a mi intézményünknek sok fényes oldala is; első sorban az a liberális modern szellem, mely minden haladásra, fejlődésre képessé teszi. S ép ezen szellem szolgál biztosítékkal arra, hogy megfelelő vezetés mellett iskoláink a gyakorlati élet követelményeinek megfelelőleg s amellettszemzeti irányban fejlődvén, ide s tova minden igénynek eleget fognak tenni. Egyelőre természetesen sokat kell még rajtuk csiszolni.

Otrok Mihály.

